

SEVDALINKALARDA TÜRK-BOŞNAK HALK KÜLTÜRÜNÜN ORTAK**UNSURLARI*****Fatih İYİYOL******Alena ĆATOVIĆ*******Özet**

Bosna-Hersek'in 1463 yılında Osmanlılar tarafından fethedilmesiyle birlikte Türkler ile Boşnaklar arasında doğrudan bir kültürel etkileşim başlamıştır. Türk-Boşnak topluluklarının etkileşimi sonucunda Bosna-Hersek'te kitleler halinde İslamlaşma gerçekleşmiştir. İslamiyet'in kabulüyle birlikte Boşnaklar, Türk kültürü ve İslam medeniyetinin havzasına girmişlerdir. Bunun bir sonucu olarak Osmanlı Türkçesi ve dinî-tasavvufî gelenekler, Bosna-Hersek coğrafyasında görülmeye başlanmış ve Osmanlı toplum hayatı, Boşnak kültüründe derin etkiler bırakmıştır. Boşnak Anonim Halk Edebiyatı'nın önemli bir türü olan sevdalinkalarda, bu tesir açıkça görülmektedir. Şekil açısından bazı yönleriyle, türkü ve manilere benzeyen sevdalinkalarda kısaca bir aşk öyküsü anlatılmaktadır. Bir makam eşliğinde ve genellikle bir enstrümanla söylenen sevdalinkalar, Balkan coğrafyasında Boşnaklara has bir türdür. Aynı dilin ağızlarını konuşan Sırp ve Hırvat topluluklarda görülmeyen bu tür, Boşnakların gelenek-görenek, inanç anlayışlarını yansıtmaktadır. Müslüman Boşnakların İslamiyet'i Türkler vasıtasıyla kabul etmesi; özellikle dinî gelenekler, uygulama, tören ve pratiklerini Türk folklorundan almalarını sağlamıştır. Dilleri farklı olsa da Boşnakların halk kültürü ile Anadolu ve Balkanlardaki Türklerin halk kültürü arasında birçok benzerlikler görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, Türk-Boşnak halk kültürlerinin ortak unsurlarını sevdalinka örneklemeyle ele almaktadır.

Anahtar sözcükler: Sevdalinka, Türk, Boşnak, Halk Kültürü.

THE JOINT ELEMENTS OF TURKISH-BOSNIAN FOLK CULTURE IN SEVDALINKAS**Abstract**

With the conquest of Bosnia-Herzegovina by Ottoman Empire in 1463, a direct cultural interaction has begun between Bosnians and Turks. As a result of interaction of Turkish-Bosnian communities, massive islamization began in Bosnia-Herzegovina. Along with adopting the Islam, Bosnians got into the mainstream of Turkish Culture and Islamic civilization. As a result of this, Ottoman Turkish, Turkish Culture, religious-mystic traditions started to appear and Turkish culture engraved Bosnian Community. This can be seen in Sevdalinkas which are an important element of Bosnian Anonymous Folk Literature. Shortly, a love story is told in Sevdalinkas, which look like folk songs and ditties in form. Sevdalinkas which are performed in accompany with a mode and generally an instrument is exclusive to Bosnians in Balkan geography. This type which isn't observed in Serbian and Croatian communities speaking the same language dialects reflects Bosnian traditions

* Bu makale; 21-24 Kasım 2011'de Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen, VIII. Milletlerarası Halk Kültürü Kongresi'nde sunulmuş ve yayımlanmamış bildirinin genişletilmiş şeklidir.

** Yrd. Doç. Dr.; Süleyman Şah Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, fiyiyol@ssu.edu.tr

*** Doç. Dr.; Saraybosna Üniversitesi, Felsefe Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, alenacatovic@yahoo.com

and faith perceptions. The fact that Muslim Bosnians adopt Islam thanks to Turks led them to imitate Turkish Folklore in proceedings, ceremony, and especially religious traditions. As well as its language is different, there are so many similarities between Bosnian folk culture having the perspective of a Turkish community folk culture from the viewpoint of culture and Anatolian and Balkans Turkish folk Culture. The aim of this study is to discuss the joint elements of Turkish-Bosnian folk cultures through samples in sevdalinkas.

Keywords: Sevdalinka, Turk, Bosnian, Folk Culture.

Giriş

Balkan coğrafyasında varlıklarını sürdüren ve Slavca konuşan Müslüman halka, Boşnak (Boş. *Bošnjak*, İng. *Bosniak*) denilmektedir. Çoğunlukla Bosna-Hersek, Sırbistan ve Karadağ'da yaşayan Boşnaklar, bu coğrafyanın diğer Slav kökenli toplumlari olan Sırp ve Hırvatlarla akraba bir topluluktur. Aynı coğrafyada yaşayan aynı dilin farklı ağızlarını konuşan Sırp, Hırvat ve Boşnakları birbirinden ayıran temel husus, din ve mezhep farklılığıdır. Bu üç toplumun kültürel farklılaşmasını; Hırvatların Katolik, Sırpların Ortodoks Boşnakların¹ ise Müslüman olması belirlemektedir.

Balkan Yarımadası'nda Katolik Hırvat, Ortodoks Sırp kimliğinin yanında; Müslüman Boşnakların görülmesi Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgeyi fethinin bir sonucudur. Fatih Sultan Mehmet tarafından 1463 yılında Bosna-Hersek'in önemli bir bölümü fethedilmiştir. Fethin sosyokültürel sonuçları ve bölgeye yerleşen Türk dervişlerinin etkisiyle kalabalık kitleler Müslüman olmuştur. Bosna-Hersek'te İslamiyet'in kabul edilişiyile birlikte, sosyokültürel açıdan değişiklikler görülmeye başlanmıştır. Yeni dinin kavramları ve hayat şekli, müesseseleri (medreseler-tekkeler vd.) Bosna-Hersek'te hissedilmiş; *Saraybosna*, *Banya Luka*, *Travnik*, *Mostar* gibi bölgenin önemli şehirleri mimarîsi, toplumsal yapısıyla klasik bir Osmanlı şehri görünümünü kazanmıştır. Toplumsal yapıdaki bu değişiklikle birlikte, Balkan Slavcasında (Boşnakça, Sırpça, Hırvatça) Osmanlı Türkçesinin kadim tesiri görülmeye başlanmıştır. Türkçe kelimeler, deyimler, kalıp sözler günlük hayatta kullanılmış; bu durum zamanla edebî metinlere de yansımıştır. Osmanlı'nın bölgeyi terk etmesinden yaklaşık bir asır sonra Abdulah Škaljić'in 1966 yılında yayınladığı, "*Turcizmi u Srpsko-Hrvatskom Jeziku / Sırpça ve Hırvatçada Bulunan Türkçe Kelimeler Sözlüğü*" başlıklı çalışmada, 8.878 Türkçe kelime tespit edilmiştir (Škaljić, 1966: 23). Osmanlı'nın bölgeyi terk etmesinden bir asır sonra dahi Boşnakçadaki (Sırpça ve Hırvatça) Türkçe söz varlığının niceliği ve işlevselliği Osmanlı Türkçesinin Balkan dillerine tesirini göstermesi açısından dikkat çekicidir. (Malcolm, 2005: 52; İyiyol, 2010: 24-26; Nurkić, 2007: 63-69).

¹ Boşnakların İslamiyet'i kabulünden önce de diğer Balkan Slavları ile çeşitli yönlerden farklılıkları olduğu bilinmektedir. İslamiyet'i kabullerinden önce, Boşnakların Bogomil oldukları ve Bosna Kilisesi'nin farklı özellikler gösterdiği yaygın bir kanaattir (Albayrak, 2005; Eker, 2006: 72-73).

Osmanlı Türkçesinin Boşnakça ve diğer Balkan dillerindeki etkisini, halk kültürlerinde de görmek mümkündür. Osmanlı kültür ve folklorunun Balkanlardaki Müslüman toplumların yanında, Hristiyan unsurları da etkilediği ifade edilmiştir. Sırp dilbilimci *Vuk Karadžić*, 1829'da Belgrat'taki sosyal hayattan bahsederken Sırp erkeklerin Müslüman erkekler gibi sarık takıp nargile içtikleri, Sırp kadınların da Müslüman kadınlar gibi çarşaf giydiklerini ifade etmektedir (Castellan, 1995: 148).

I. Sevdalinka

Boşnak Anonim Halk Edebiyatı'nın önemli bir türü olan “*Sevdalinka*”; Arapçadan Türkçeye, Türkçeden Boşnakçaya geçen, “*Sevda*” kelimesinden türemiştir. *Sevda*; “*Aşk, sevgi; aşırı sevgiden doğan bir çeşit hastalık; istek, heves, arzu* (Devellioğlu, 2008: 946) anlamına gelmektedir. *Sevda* kelimesi Boşnakçada, Türkçe anlamıyla özdeş olarak; *sevda/sevdah* şeklinde kullanılmaktadır. Türkçede “*Âşık*” anlamına gelen, *sevdalı* kelimesi; Boşnakçada aynı anlamda; *sevdalija/sevdahlja/sevdelija* şeklinde ifade edilmektedir. Türkçedeki, “*Âşık olma eylemi*” anlamındaki, *sevdalık* ifadesi; Boşnakçada, *sevdaluk/sevdahluk* şeklinde telaffuz edilmektedir. Anonim bir tür olan *Sevdalinka*, “*Boşnakça aşk şarkıları*” (Škaljić, 1966: 561-562), anlamına gelmektedir.

Boşnak Anonim Halk Edebiyatı'nın en yaygın lirik şarkı/şiir türü olan *sevdalinka*, Boşnakların İslamiyet'i kabul etmesiyle değişen kültürel yapının sonucunda ortaya çıkmıştır. Özellikle ev, bahçe (*Boş. Bašča/bahča/bašta*), çardak (*Boş. čardak*) avlu (*Boş. avlija*), mahalleden (*Boş. mahala*), cami (*Boş. džamija*), tekke (*Boş. tekija*), bezistan (*Boş. bezistan*) vd.'den teşekkül eden Osmanlı şehir yapısı; Müslüman Doğu'nun kadın-erkek ilişkileri, Boşnak halk kültüründe yeni davranış kalıpları oluşturmuştur. Doğrudan bir araya gelemeyen *sevdalılar*, okudukları *sevdalinkalarla* birbirlerine seslerini duyuruyorlardı. *Sevdalı* iki gencin buluşma yerleri ise genellikle pencere dibi oluyordu. *Âşığın* pencere dibinde söylediği *sevdalinkaya*, maşuk kafes arkasında bir başka *sevdalinka* ile ya da aynı *sevdalinkanın* bir bölümüyle cevap verirdi. Böylece iki *âşık* birbirlerine duygularını ifade ederlerdi (Maglajlić, 2006: 34-35).

Sevdalinkalar, anonim bir tür olduklarından, hangi tarihten itibaren ortaya çıktıkları konusunda kesin bir bilgi olmamakla birlikte; XVI. yüzyıldan itibaren Boşnak halk kültüründe görülmeye başlandığı kabul edilmektedir. Yazılı bir kaynakta ilk olarak 1574 yılında Hırvat yazar, *Luka Botić* bahsetmiştir. Onlu hece vezniyle yazılmış bu *sevdalinka*, altı dizeden oluşmaktadır. *Botić*, Split pazarında Adil isimli Müslüman Boşnak delikanlının Marija isimli Hristiyan genç kıza olan aşkını dile getirdiği *sevdalinkayı* eserinde kaydetmiştir. *Botić*, Osmanlı-Venedik sınırında bu tarz aşkların-olayların çok olduğunu vurgulamıştır (Žero, 1995: 6; Maglajlić, 2006: 5-6). 1780-81 yılında *Mula Mustafa Bašeski* Saraybosna'yı konu edindiği

ve Türkçe olarak yazdığı *Rûz-nâme*'de Saraybosna'daki kültürel hayattan bahsetmiştir. Mula Mustafa Başeski'ye göre, Saraybosna'da kadınlar haftada bir kez toplanır, sohbet helvası yapar, ney üfler ve sevdalinka söylerlerdi. Bir süre Bosna-Hersek'te kalmış Rus tarihçi *Aleksandar F. Giljferding*, Hersek'te Stolac şehrinin kaymakamı Hamza Bey Rizvanbegović'in konağında akşamları tambur eşliğinde sevdalinkaların söylendiğini belirterek, bey konaklarında özellikle Ramazan akşamları sevdalinkaların okunduğunu ifade etmiştir. *Fransiskan Antun Knežević* 1870 yılında "*Bosna'daki Evlenme Adetleri*" isimli kitabında sevdalinka örneğinden hareketle, Türk kız-oğlanların arasındaki aşkın nasıl yaşandığını ifade etmiştir. Knežević'e göre, Türk erkeklerin kız evine girmeleri yasaktı; bundan dolayı kızlar akşamları pencere önüne geçer sevdalinka okurlardı. Oğlanlar ise tambur eşliğinde sevdalinkalara karşılık verirlerdi. Kızlar sevdalinkayı bitirip pencereden uzaklaşınca oğlanlar rüyadan uyanmış gibi kalkıp giderlerdi. 1893 yılında Çek etnomüzikolog *Ludvig Kuba*, Mostar şehrinde Ramazan geceleri ailelerin bir evde toplandığını, erkeklerin bu toplantılarda sevdalinka okuyup tambur çaldıklarını, kızların ise tepsi çevirerek sevdalinka söylediklerini ifade eder. 1894 yılında Hırvat seyahatname yazarı Ferde Hedele, İstanbul'a giderken Bosna'dan geçer ve sevdalinkaların kahvehanelerde müzik eşliğinde söylendiğini belirtir (Maglajlić, 2006: 10-15). Sevdalinkaların çoğunlukla kadınlar tarafından söylenmesi, icra ortamı ve zamanlaması açısından manilerle benzerlikleri görülmektedir. Çeşitli açılardan benzerlikler olmakla birlikte sevdalinkaları, mani türünün Boşnak halk kültüründeki yansıması olduğunu söylemek güçtür.

Sevdalinka, Boşnaklarla aynı coğrafyada yaşayan, aynı dili konuşan Sırp ve Hırvatların halk kültüründe görülmemektedir. Sırp dilbilimci Vuk S. Karadžić, 1814 yılında yazdığı "*Küçük Slaven-Sırp Halk Şiiri Kitabı*"nda bazı sevdalinkaları kaydetmiş ve bu şiirleri "*Muhammed'in dinine inanan Sırpların şiirleri*"² olarak tanımlamıştır. XIX yüzyılın ortalarında Polonyalı şair, *Adam Mickiewicz* sevdalinkalara değinmiş; bu şiirlerin/şarkıların hangi topluluğa ait olduğunu belirtmiştir. Mickiewicz, sevdalinkaların Müslüman şiiri olduğunu ve İslam dinine inanan Slavların, bu şiirleri Slavca söylediklerini belirtmiştir. Sevdalinkalarda mübalağa sanatının yaygınlığına da değinen Mickiewicz, bu sanatın Boşnak şiirinde, Doğu şiirinin bir tesiri olarak görmüştür (Maglajlić, 2006: 11-13). Vuk Karadžić ve Adam Mickiewicz'in tespitleri, sevdalinkaların günümüzde olduğu gibi geçmişte de Boşnak halk kültürüne has bir tür olduğunu göstermektedir. Sevdalinkaların Müslüman olmayan diğer Balkan Slavlarında görülmeyip Boşnak folklorunda görülmesi, Türk toplum hayatının Boşnak halk kültürüne etkisinin bir tezahürüdür.

² Vuk S. Karadžić'in burada kastettiği topluluk Boşnaklardır.

Sevdalinkalarda, hece vezni kullanılmıştır. Vezin, 6-16 hece arasında değişir. “Sn’jela ka jaje” örneğindeki gibi altı heceden başlayarak “Zaplaka šecer džula, Osman-Paše vjerna ljuba” örneğindeki gibi on altı heceye kadar ulaşan sevdalinkalar bulunmaktadır (Maglajlić, 2006: 11-13). Sevdalinkalar; ikili, üçlü, dördü, beşli ya da daha fazla mısralardan oluşabilirler. Bu yönüyle ele alındığında sevdalinkalarda mısra sayısında belirli bir kalıbın olmadığı görülmektedir.

II. Türk Halk Edebiyatı Şekil-Türleri ve Sevdalinka

Sevdalinkaların Boşnak halk kültüründe İslamiyet’in kabulüyle birlikte görülmesi, hece ölçüsünün kullanılması bu türün Türk Halk Edebiyatı türleriyle olan ilişkisini akla getirmektedir. Türk Halk Edebiyatı’nda türkünün makamla söylenmesi ve hece ölçüsü kullanılması sevdalinkayla benzer yönleridir. Türkü ve sevdalinkaların benzer yönleri olmakla birlikte birçok yönden farklılaşmaktadırlar. Türkülerde mısra sayısı değişmekle birlikte bentlerin mısra sayıları çoğunlukla düzenlidir. Aynı sevdalinkanın bentleri arasındaki mısralarda bile düzensizlik söz konusudur. Türkünün enstrümanı çoğunlukla bağlamadır, sevdalinka ise genellikle şargı ya da tambur eşliğinde söylenir. Türküde her konu ele alınmakla birlikte; sevdalinka çoğunlukla bir sevdâ/aşk hikâyesi anlatılır. Türküde, şehir hayatı da köy hayatı da ele alınabilir; sevdalinkalar çoğunlukla şehir hayatının etrafında örgülenmişlerdir.

Sevdalinka ile mani türü arasında çeşitli yönlerden benzerlikler bulunmaktadır. Sevdalinka da mani de hece ölçüsüyle söylenirler. Manilerin ilk iki mısraı, anlatılmak istenen asıl düşüncüyü tamamlayıcı yapıya sahiptir; benzer bir durum sevdalinkalarda da görülmektedir.³ Sevdalinkalarda bir tabiat tasviri ya da anlatılan hikâyeyi destekleyici mısralarla başlar.

³ “Kara kavak senden uzun yok
Dallarında üzüm yok
O yar küsmüş gidiyor
Göndermeye yüzüm yok” (Artun, 2004: 122).

Manilerin ilk iki mısraları, istenen esas düşüncüyü tamamlayıcı mahiyettedir. Bu durumu sevdalinkaların başında da görmek mümkündür. Bununla birlikte sevdalinkalar manilerden şekil açısından farklı oldukları için bu tamamlama tek mısradan olabileceği gibi birkaç mısra ya da bir bent de olabilir.

Boşnakça Metin:

“Bulbul mi poje
Zora mi rudi,
a moga dragog nema.
Ena ga, majko
u džul-bašći
Pod ružicom mi spije”
(Žero, 1995: 37).

Türkçe Tercüme:

“Bülbül öter,
Şafak sökünce,
Benim yârim yok.
İşte yâr orada annem!
Gül bahçesinde
Gülün altında uyuyor.”

Manilerin icra ortamı ile sevdalinkaların icra ortamı arasında benzerlikler görülmektedir. Manilerin icra ortamı; Ramazan geceleri, düğünler, çeşme başları, sohbet meclisleri ve imece zamanlarıdır (Kaya, 2010: 477-478). Sevdalinkalar; çoğunlukla kız-erkek buluşmalarında, Ramazan gecelerinde, düğünlerde ve halk oyunlarında, sohbet meclislerinde, hamamlarda söylenirler (Žero, 1995: 7). Söz konusu iki türün benzeyen bir diğer yönü de, söyleyenlerinin çoğunlukla kadın olmalarıdır. Türk halk kültüründe erkeklerin mani söylediği görülmekle birlikte, mani daha çok kadın meclislerinde söylenir (Kaya, 2004: 40-45). Benzer bir durum sevdalinkalarda da görülmektedir. Boşnak halk kültüründe, erkeklerin sevdalinka okudukları görülebilir ancak; geleneksel icra ortamında sevdalinka okuyucuları çoğunlukla kadınlardır. Sevdalinkaların daha çok kadınlar tarafından söylenmesi, bu türe, “Kadın Şarkıları” denilmesine neden olmuştur (Hamzić, 2009: 335).

Sevdalinka ve mani türleri arasında şekil açısından belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Mani çoğunluk itibariyle bir dörtlükten oluşmakta ve genellikle yedili hece ölçüsü kullanılmaktadır (Artun, 2004: 111-117). Sevdalikalarda ise bent ve mısra sınırlaması bulunmaktadır. Sevdalinka altı hece ile on altı heceye arasında değişkenlik gösterebilir (Maglajlić, 2006: 30-31). Şekil açısından değerlendirildiğinde sevdalinkanın maniye göre daha kapsamlı olduğu görülmektedir. Sevdalinka ve maninin içeriklerinde de farklılıklar görülmektedir. Sevdalinka çoğunlukla bir aşk hikâyesi etrafında gelişir. Manilerin içerik açısından sevdalinkaya benzeyen sevda manileri bulunmakla birlikte konu açısından maniler daha zengin bir muhtevaya sahiptirler.

Sevdalinka ile mani ve türkü arasında çeşitli benzerliklerin yanında farklılıkların olduğu görülmektedir. Sevdalinkanın şekil ve içerik yönüyle Türk Halk Edebiyatı’nın bu türleriyle olan benzerlikleri bir etkileşimin var olduğu kanaatini doğurmaktadır. Bunun yanında, sevdalinkanın Boşnak halk kültüründe türkü ya da maninin yansıması olduğunu ifade etmek güçtür.

III. Sevdalinkalarda Sevgili ve Sevgilinin Güzellik Unsurları

Sevdalinkalar sevda/aşk üzerine kurulu bir tür olduğundan sevgilinin tasviri, güzellik unsurları, kıyafetleri ve sevgiliye ithaf edilen kavramlar üzerinde yoğun bir şekilde durulmuştur. Sevdalinkalarda, sevgili gönül çalan, “*Dilber*”dir. Boşnakçada dilber; Türkçe anlamıyla özdeş olarak *alımlı, güzel* anlamına gelmektedir (Škaljić, 1966: 218; T.S, 2005: 509). Dilber ifadesi, sevdalinkalarda çoğunlukla sevgilinin ismiyle birlikte kullanıldığı görülmektedir.

Boşnakça Metin:

*Dilber Dika bere cv'jeće,
A za njom se paun šeće.
Kako koji cvijet kiti,
Stade njemu besjediti*

(Žero, 1995: 50).

Türkçe Tercüme

*Dilber Dika çiçek toplar
Etrafında tavus kuşu gezinir.
Çiçek topladıkça
Onlara seslenir.”*

Boşnakça Metin:

*“Otvori mi džamli-pendžer
Dilber-Ajšo, golubice,
Daj razgrni zar tanahni
Da ti vidim b'jelo lice”*

(Žero, 1995: 263)!

Türkçe Tercüme:

*“Pencerenin camını aç
Dilber Ayşe, güvercinim
İnce peçeni kaldır
Senin ak yüzünü göreyim!”*

Dilber, Türk Halk Edebiyatı'nda güzelin temel niteliğidir. Özellikle, saz şairleri sevgiliye değinirken onun dilber sıfatından bahsederler (Albayrak, 2010: 145). Türk saz şairlerinden; Sümmanî, Erzurumlu Emrah, Karacaoğlan, Ruhsatî, Gevherî gibi birçok âşık, sevgiliyi dilber olarak nitelemiştir.

*“Bir nâme yazmışım vâsf-ı hâlimden
Andadır muhabbet beyanı dilber
Bir dem ayırmadım seni dilimden
Budur Sadık yârin nişanı dilber”*

Erzurumlu Emrah (Alptekin, 2004: 153).

Sevdalinkalarda; sevgilinin niteliği olan dilber, kadın sevgili için kullanılmalarının yanında erkek sevgiliye de söylenebilir. Sevgiliye seslenen ya da sevdiğinin vasıflarını anlatan kadın âşık, sevdiği erkek için dilber ifadesini kullanmaktadır.

Boşnakça Metin:

“Omer-beže na kuli sjedaše
 Čuj, Omere dilbere,
 Haj, željo moja!
 Aman, na kuli sjedaše”

(Žero, 1995: 258)

Türkçe Tercüme:

Ömer Bey kulede oturur.
 Beni dinle Ömer dilberim,
 Ey benim muradım!
 Aman, kule üzerinde
 otururdun.

Sevdalinkalarda sevgilinin güzelliğinin temel unsurlarından birisi gözdür. Sevgilinin gözleri âşığı büyüler, kendinden geçirir, aklını başından alır. Sevgilinin gözlerinin en belirgin yönü ise kara olmasıdır.

Boşnakça Metin:

“Banja Luko vatrom izgorjela
 U tebi me cura zanjela
 Zanjela garavim oči ma”
 (Žero, 1995: 23)!

Boşnakça Metin:

“İz nje ruka mala,
 Srcu se je mom dopala.
 A kad vidim oči čarne ,
 Hoće pamet da mi stane.
 Otud ide mlado momče,
 Of aman, diđi” (Žero, 1995: 120).

Türkçe Tercüme:

“Banya Luka ateşlerde
 yanasın,
 İçinde bir kız büyüledi beni!
 Kara gözleriyle büyüledi beni!”

Türkçe Tercüme:

“Oradan küçük bir el
 görünüyor
 Benim kalbime yakın.
 Onu kara gözlerini
 gördüğümde
 Aklım başımdan gider.
 Karşıdan genç bir oğlan gelir
 Of aman, cici.”

Sevdalinkalarda olduğu gibi Türk halk şiirinde de, göz sevgilinin önemli bir güzellik unsurudur. Sevgili, “Çeşm-i fettandır, bu özelliğiyle aşığı kendine esir eder.” Türk halk şiirinde sevgilinin gözleri ahüya benzetilmekle ve çoğunlukla sevgilinin gözleri kara gözlü olarak tasvir edilmektedir. Sevgilinin can alıcı kara gözleri zaman zaman, kömür gözlü şeklinde de ifade edilmiştir (Kaya, 2010: 343-344).

“Kismet olup ben bu elden gidersem
 Dünyalar durdukça kal kara gözlüm
 Gurbet elden kem haberim gelende
 Başının çaresin bak kara gözlüm”

Karacaoğlan (Albayrak, 2010: 214).

Sevdalinkalarda, sevgilinin güzellik unsurlarından birisi de dudaklardır. Âşık, sevgilinin dudaklarından büyülenmiştir ve o dudaklara kavuşmayı hayal eder. Sevgilinin dudaklarının tadı ballı-şekerli, şekil açısından ise küçüktür. Sevgilinin dudakları, küçük ve kırmızı olması yönüyle goncaya benzetilmiştir.

Boşnakça Metin:

“B’jelim licem i mednim ustima!
Mila majko, kad bi moja bila,
Moja bi se želja uspunila”
(Žero, 1995: 23)!

Türkçe Tercüme

Ak yüzü, ballı dudaklarıyla!
Ah anam keşke benim olsa,
Keşke muradıma ersem!

Boşnakça Metin:

“Tvoja usta sva od đula rana,
Tvoja njedra još nemilovana.
Dođi meni, moje rosno cv’jeće”
(Žero, 1995: 38)!

Türkçe Tercüme

Senin dudakların goncedir hep,
Göğüslerin ise taptaze.
Gel bana, ey şebnem çiçeğim!

Türk halk şiirinde, sevgilinin güzellik öğelerinden olan dudak; tat bakımından bal, kaymak ve şeker; şekil bakımından goncaya benzetilmiştir. Âşığın en büyük arzusu sevgilinin bal-şeker dudaklarına kavuşmaktadır (Kaya, 2010: 267-268).

“Güzelsin sen yoktur menendin, mislin,
Boyun servi yanakların al güzel
Huri midir aslın, melektir neslin,
Dilin inci, dudakların bal güzel”

Kerem ile Aslı Hikâyesi (Balkaya, 2008: 91).

Sevdalinkalarda saç sevgilinin güzelliğinin tasvir unsurlarından birisidir. Sevgili gür saçlarını örer, süsler; sevgilinin saçları güzel kokar ve güzel görünür. Sevdalinkalarda, sevgilinin saçları görüntü ve kokusu yönüyle sümbüle benzetilmiştir.

Boşnakça Metin:

S grana vjetar duhnu, pa niz pleći puste
Rasplete joj one pletenice guste,
Zamirisa kosa, k’o zumbuli plavi
a meni se krenu bururet u glavi!
(Žero, 1995: 76)

Türkçe Tercüme:

Dallardan rüzgâr esti, onun beline
değip geçti
Onun kalın örgülerini açtı
Saç koktu mavi sümbül gibi
Ve bende bururet oluştu (aklım gitti)

Türk Halk Edebiyatı'nda saç, sevgilinin güzelliği tasvir edilirken önemli bir unsurdur. Türk halk şiirinde saçın rengi, şekli, kokusu çok farklı şekillerde teşbih edilir (Kaya, 2010: 629). Bu teşbihlerden birisi sevdalinkalarda olduğu gibi saçın kokusunun sümbüle benzetilmesidir.

“Dinle gel sözümü ey saçı sümbül,
Ben sana bir güldüm sen bana bülbül,
Ya taze kız ya bir gelin, ya bir dul,
Her ne isen benden haber al güzel”

Kerem ile Aslı Hikâyesi (Balkaya, 2008: 93).

Sevdalinkalarda sevgili, güzel ve alımlı bir güle benzetilmiş ya da sevgili gül ile herhangi bir sebepten dolayı ilişkilendirilmiştir. Güzel-sevgili çoğunlukla kırmızı gül gibi parlak ve dikkat çekicidir.

Boşnakça Metin:

Dul Zulejha po bostanu šeta
Sa mednom se rosom razgovara:
“Medna roso, gdje si zimovala?”
“U djevojke pod bijelim vratom”
(Žero, 1995: 75).

Türkçe Tercüme:

Gül Züleyha bağda gezinir
Şebnem ile konuşur:
“Tatlı şebnem nerede kışladın?”
“Kızın ak gerdanında.”

Boşnakça Metin:

“Kćeri Biba, ti rumena ružo
Kaži majci šta te boli, dušo”
(Žero, 1995:45).

Türkçe Tercüme:

Kızım Biba benim kırmızı gülüm
Söyle annene derdin nedir canım?

Türk halk kültüründe sevgilinin kendisi gül olmanın yanında; renk, koku, şekil, gibi birçok açıdan sevgilinin tasvirinde en çok yararlanılmış çiçek türüdür. Âşık ve maşuk gül ile bülbüle benzetilmiş, güle dinî-tasavvufî anlamlar yüklenmiş ve halk şiirinde birçok güzelin ismine gül eklenmiştir.

IV. Devlet Sistemi-Devlet Adamları

Osmanlı Hanedanlığının yaklaşık 450 yıl Bosna-Hersek'e egemen olması, bunun kültürel etkileri sevdalinkalarda görülmektedir. Osmanlı devlet sistemine ait; paşa, vezir, sultan ve bey unvanları sevdalinkalarda sık sık ele alınmaktadır. Sevdalinkalarda bir kadının paşa⁴ ile

⁴ Osmanlıda bir devlet adamı unvanı olan “Paşa” (Boş. paşa), bu unvanın müessesesi “Paşalık” (Boş. paşalık) kelimeleri, günümüzde de kullanılmaktadır. Paşalı kelimesi Boşnakçada, -ja yapım ekini alarak, paşalija şeklinde almıştır.

sevda ilişkisi üzerinde durulduğu gibi; bazı sevdalinkalarda Sokullu Mehmet Paşa gibi tarihî şahsiyetler doğrudan konu edilmiştir. Sevdalinkalarda Osmanlı paşaları; azametli, zengin ve ata binen otoriter insanlar olarak gösterilmektedir.

Bosnakça Metin:

Ali-Paša na Hercegovini
L'jepa Mara na Bišću bijaše
Koliko su na daleko bili
Jedno drugom jade zadavali!
Knjigu piše paša, Ali Paša
“L'jepa Maro, bi li pošla za me?”

(Žero, 1995: 18).

Türkçe Tercüme:

Ali Paşa Hersekteyken
Güzel Mara, Bihaç'taydı.
Birbirlerinden o kadar uzaktılar ki
Birbirlerine dert oldular!
Ali paşa nağme yazar
“Güzel Mara, bana varır mısın?”

Bosna-Hersek kökenli Sokullu Mehmet Paşa sevdalinkalarda görülen tarihî bir şahsiyettir. Muzaffer bir komutan ve Bosna'ya hizmet eden bir paşa olarak tasvir edilen Sokullu Mehmet Paşa, başka bir sevdalinkada anne-oğul ilişkisi açısından hikâye edilmiştir.

Bosnakça Metin:

Mehmed-Paša tri cara dvorio,
Izdvorio devet kula blaga.
Pa je sjeo misli razmišljati,
Kud će tol'ko blago dijevati?

Nit' će blago sirotinji djeliti,
Nit' će blago popiti u vinu,
Nit' će blago baciti u Drinu,
Već će praviti' po Bosni haire,
A najprije na Drinu ćupriju.
Nek se Bosna po pjesmama spominje.
Aman, fman jaša jaša Mehmet-Paša.

(Žero, 1995: 192).

Türkçe Tercüme:

Mehmet Paşa üç sultana hizmet etti,
Dokuz kule altın kazandı.
Oturup düşünmeye başladı.
Bu kadar altını nereye koyacağız?

Bu altını fukaraya mı dağıtalım,
Yoksa şaraba yatırıp içelim mi,
Yoksa Drina Nehri'ne mi atalım,
Yoksa Bosna içinde hayır mı yapalım,
Önce Drina üzerinde köprü (yapalım).
Bosna şarkılarda geçsin diye.
Aman, aman yaşa yaşa Mehmet Paşa.

Türk Halk Edebiyatı'nda, Osmanlı devlet sisteminin önemli bir yeri olan paşaların kahramanlıkları, yiğitlikleri, fedakârlıkları birçok türde ele alınmıştır. Türk Halk şiirinde Paşa, özellikle destanlarda Osmanlının gücünü düşmana gösteren ideal bir tip olarak gösterilmiştir.

“Mehmet Paşam der ki açıldı Nusret
Vurun gazilerim vermeyin fırsat

*Ününüzü duysun ol sahib-devlet
Sultan Mahmut gibi âdil Han'ım var"*

(Hafız, 1989, 184).

Osmanlı devlet sistemindeki unvanlardan birisi de vezirdir. Sevdalinkalarda vezir; uyarıcı, devletin otoritesi temsil eden bir tip olarak görülmektedir. Bunun yanında sevgili-padişah, âşık-vezir teşbihi yapılmıştır. Sevdalinkalarda, Osmanlı devlet sisteminin son dönemdeki aksayan yapısı vezir-paşa örneklemeyle ifade edilmiştir.

Boşnakça Metin:

*"Ne prestaše Paše i veziri,
Bosnu moju niko ne umiri"*

(Žero, 1995: 66).

Türkçe Tercüme:

*Nice paşalar ve vezirler geçti,
Bosna'yı kimse teskin etmedi.*

Boşnakça Metin:

*"Moj veziru što mi ne doći?"
Padišahu, kako ću ti doći,
Kad ne mogu kroz sokake proći
Od ćošaka i od müsabaka*

(Žero, 1995: 46)

Türkçe Tercüme:

*"Ey vezirim niçin bana gelmiyorsun?"
Padişahım benim nasıl geleyim ki,
Sokaklardan geçemiyorum ki,
Muşabaklardan ve köşelerden!*

Türk Halk Edebiyatı'nda vezir; âşık şiirinde, masal, mani gibi anonim türlerde ve dinî-tasavvufî halk edebiyatında sıkça görülen bir tip-unvandır. Türk halk kültüründe vezir zaman zaman adaleti, devletin zenginliğini temsil ederken zaman zaman adaletsizliği de temsil eden bir tip-unvandır. Yunus Emre Divanı'nda önemli şahsiyet, meslek gurubu ve unvanlara değinirken vezirden de bahseder.

*Yiryüzinde gezeridüm ugradum milketler yatur
Kimi ulu kimi kiçi key kuşağı berkler yatur
Kimi yiğit kim koca kimi vezir kimi hoca
Gündüzleri olmuş gice ancılayın çocuklar yatur*

Yunus Emre (Tatçı, 2008a: 104-105).

Osmanlı devlet sisteminin bir unvanı olmanın yanında toplumsal yapıda zengin ve azametli insanlar için kullanılan "Bey" ifadesi, sevdalinkalarda işlenmiştir. Sevdalinkalarda bey ifadesi Osmanlı Türkçesinde kullanılan şekliyle telaffuz edilmiştir.

Boşnakça Metin:

*Lov lovio Muharrem-Beg
oko luga zelenoga.
Hrte pusti u planinu,
a sokole pod oblake.*

(Žero, 1995: 181)

Türkçe Tercüme:

*Muharrem Bey ava çıktı
Yeşil ormanın civarında.
Köpeklerini dağa saldı,
Ve doğanlarını bulutların altına.*

V. Din ve Dinî Hayat

Boşnakların İslam inancına sahip bir Balkan topluluğu olmaları, sevdalinkalarda İslam inancına ait birçok unsurun görülmesini sağlamıştır. İslam dininin ibadetleri olan; namaz, oruç, zekât ve kurbanın yanında; imam, müezzin, kadı, hacı ve hoca gibi İslam dinine ait kavram-unvanlar sevdalinkalarda işlenmiştir.

Namaz, sevdalinkalarda farklı işlevlerle üzerinde en çok durulan dinî unsurdur. Bazı sevdalinkalarda bir öğüt ya da vasiyet olarak namaz kılmanın gerekliliği vurgulanmıştır.

Boşnakça Metin:

*Poručite mojoj staroj majci
neka klanja pet vakat-namaza.*

(Žero, 1995: 62).

Türkçe Tercüme:

*Yaşlı anneme söyleyin
Beş vakit namaz kılın.*

Namaz; sevdalinkalarda sosyal hayatın bir parçası, asıl hikâye anlatılırken bir tasvir unsuru ve tamamlayıcı olarak da işlenmiştir.

Boşnakça Metin:

*Naljuti se Džafer-beže, ode na čardak.
Na čardaku ljubu nađe, podne klanjaše.
Sablja zveknu, ljuba jeknu, čedo
proplaka!*

(Žero, 1995: 426).

Türkçe Tercüme:

*Cafer Bey kızıp çardağa çıktı.
Çardakta yârini Öğle namazını
kılarken buldu.
Kılıcından ses geldi yâri haykırdı
çocuk ağladı!*

Sevdalinkalarda gün namaz vakitlerine göre; sabah, öğlen, ikindi, akşam ve yatsı şeklinde dilimlenmiştir⁵

⁵ Boşnakçada, namaz vakitleri Türkçeden geçmiş ve Boşnakçanın fonetik ve morfolojik yapısına uygun hale gelmiştir. Sabah ve Akşam kelimeleri olduğu gibi muhafaza edilmiş, ikindi kelimesine, -ja yapım eki getirilerek, “İkindija” şeklinde kullanılmıştır. Yatsı kelimesi ise -ja yapım ekiyle birlikte ses değişikliğine uğrayarak, “Jaciya” (Okun. Yatsiya) şeklinde ifade edilmiştir.

Boşnakça Metin:

*Akşam dođe, jacija se sprema,
a u kući kapi vode nema.
Dođe reda, skoro dovedenoj,
uže đugum pa na vodu ode.*

(Žero, 1995: 14).

Türkçe Tercüme:

*Akşam geldi, yatsı gelecek,
Evde bir damla su bile yok.
Taze gelinin sırası geldi,
Güğüm aldı, suya gitti.*

Türkler, İslamiyet’i kabul ettiği dönemden günümüze kadar İslam dininin ibadet ve kavramlarını halk kültürlerinde işlemiş ve kendi kültür yapılarına göre ele almışlardır. Namaz, Türk halk kültüründe gerek didaktik bir unsur olarak gerek sosyal hayatın bir parçası olarak gerekse vakit anlamında sıkça kullanılmaktadır. Namazın çeşitli yönleriyle en sık işlendiği edebiyat, Dinî-Tasavvufî Türk Halk Edebiyatı’dır. Bu edebiyatın temsilcileri namazın kılınmasını öğütlemiş, namazın şekli bir ibaret olmadığı sıkça vurgulamışlardır.

*Namaz kılmaga zikr itmeğe dâim
‘İnayet kuluna Hak’dan gerekdür.*

Âşık Yûnus (Tatçı, 2008b:48).

Dinî-Tasavvufî Türk Halk Edebiyatı’nda namazı konu edinen manzum ve mensur eserlere, *salat-nâme* denilmektedir. Bir tür olarak da kabul edilen salat-nâmeye en güzel örneklerinden birisi Kaygusuz Abdal’ın manzum salat-nâmesidir (Güzel, 2009: 293-294).

*Akşam namaz hod beşdür
Anı kılmak bize hoşdur
Yatsı namazı on üçtür
Dahi namaz sorar mısın?*

(Güzel, 2004: 206).

Sevdalinkalarda oruca bir ibadet, Ramazan gecelerine ise kültürel bir doku olarak değinilmiştir.

Boşnakça Metin:

*Neka posti mjesec Ramazana
neka Mejri namjeni kurbana.*

(Žero, 1995: 62).

Türkçe Tercüme:

*Ramazan ayı oruç tutsun
Ve Meyra’ya kurban (eti) ayırsın.*

Boşnakça Metin:

Plače Ajša kroz mušepke guste:
 “Gdje ste noći ramazanske puste?
 Gdje si, dragi kad ćeš čikmom proći,
 Svojoj Ajši pod mušepke doći?”

(Žero, 1995: 199).

Türkçe Tercüme:

Müşebakin arkasından Ayşe ağlar
 “Nerede o Ramazan geceleri?
 Benim yârim çıkmaz sokaktan
 geçeceksin,
 Ne zaman Ayşe'nin kafesine
 geleceksin?”

Oruç ve Ramazan Türk halk kültüründe zengin bir mahiyete sahiptir. Dinî-Tasavvufî Türk Halk Edebiyatı'nda orucun faziletini anlatan şiirlere *Oruç-nâme* ve Ramazan ayını metheden şiirlere *Ramazân-nâme* denilmektedir (Güzel, 2009: 299-300). Ramazan ayı, Anonim Türk Halk Edebiyatı'nda da sıkça ele alınmıştır. Manilerin önemli bir kısmını, “*Ramazân Manileri*” olarak tasniflenmişlerdir.

*“Ramazan devlet ayıdır
 Kişinin kısmet ayıdır
 Kısmetler artar eksilmez
 Bu bir bereket ayıdır”*

(Kaya, 2004: 88).

Müezzin, imam, hoca ve hacı dinî kimlikler sevdalinkalarda işlenmektedir. Sevdalinkalarda, daha çok müezzine ve okuduğu ezana değinilmektedir. Müezzin-ezan, hikâyeyi ve âşığın anlattığı dekoru tamamlayıcı bir unsur olduğu görülmektedir.

Boşnakça Metin:

*Mnoge li sam noći prov'o
 u tišini kraj jasmina,
 dok me jednom nije pren'o,
 glas staroga mujezina.
 “Sabah-zora, ezan uči,
 v'jerni idu u džamiju
 otvori mi, dušo, pendžer
 da ne lupam na kapiju!”*

(Žero, 1995: 263).

Türkçe Tercüme:

*Birçok gece yalnız geçirdim
 Yasemin ağacının sessizliğinde,
 Bir sabah beni uyandıran dek,
 Yaşlı müezzinin sesi.
 “Sabah oldu, ezan okunuyor,
 Dindarlar camiye gider,
 Canım yârim, pencereyi aç,
 Kapıyı çalmayayım!”*

Türk halk şiirinde; imam, müezzin, hoca, vd. Müslüman din adamlarına ait unvanlar bütün türlerde görülmektedir. Sevdalinkalarda olduğu gibi müezzin-eyan, anlatılmak istenen duyguyu ya da dekoru tamamlama unsuru yapılmaktadır.

*Sabahtan kalktım ezan sesi var
Ezan sesi değil burçak yası var
Varın bakın bu dürzünün kaç tarlası var
Ah ne yaman zor imiş burçak yolması
Burçak tarlasında gelin olması.*

Türkü Sözü (Albayrak, 2010, 175).

VI. Türkçe Hitap İfadeleri ve Ünlem Belirten Sözcükler

Sevdalinkalarda, müzik eşliğinde ve makamla söylendiği için ünlem belirten ifadelere sıkça başvurulmuştur. Türkçeden Boşnakçaya geçmiş; *aman, of, cici, hey, ya, yaşa* gibi ünlem-hitap belirten ifadeler sevdalinkadaki duygu yoğunluğuna göre söylenmiştir.

Boşnakça Metin:

*Jutros prođoh kroz čaršiju,
Spazih jednu anteriju,
Anterija od džanfeza,
Duša mi se za nju sveza.
Otud ide mlado momče,
Of, aman, džidži!
Susrete me pa mi reče,
Of, aman, džidži!
“Od meraka
Ginem, dušo za tobom”*

(Žero, 1995: 120)

Türkçe Tercüme:

*Bu sabah çarşıdan geçtim,
Ve bir entari gördüm,
Bir Entari ki canfeza,
Gönlüm ona bağlandı.
Karşı taraftan genç bir oğlan gelir,
Of, aman, cici! (Kız oğlana söylüyor)
Bana rastladı ve söyledi,
Of, aman, cici! (Erkek kıza söylüyor)
“Merakından ölüyorum
Sana karşı canım.”*

Türkü sözlerinde, Türkçedeki ünlem bildiren ifadeleri görmek mümkündür. Bir duyguyu çoğunlukla bağlama eşliğinde ya makamla ifade eden Türkülerde sevdalinkalardaki gibi *aman, cici, of, vay, hey, yaşa* ifadelerini görmek mümkündür.

*“Ayna vurmuş güneş mi vurmuş
O yârimin köşküne hey aman aman”*

Balkan Türk Halk Türküsü (Hafız, 1989: 161).

“Hey, hey
 Damda bacaları belalım
 Adam sanırdım gel aman aman
 Seni sevmelere kız gelin
 Ben utandırdım”

Türkü Sözü (Yakıcı, 2007: 2006).

Sonuç

Sevdalinka, Boşnak Anonim Halk Edebiyatı'nın önemli türlerindedir. Yaygınlığı, halk kültüründeki işlevi açısından Türk halk kültüründe türkünün önemi ne ise sevdalinkanın Boşnak halk kültüründeki yeri odur. Sevdalinkalar, geçmişte olduğu gibi günümüzde de Boşnak halkının duygularına tercüman olan Boşnak kültürünü, sosyal yapısını tasvir eden anonim bir türdür.

Sevdalinkalar, XVI. yüzyıldan itibaren Osmanlı fetihleri ve fetihlerin sonucunda Boşnakların İslamiyet'i kabul etmesiyle ortaya çıkmıştır. Türk kültürü ve İslam dininin etkisi, Boşnak toplumunun sosyokültürel yapısında kadim değişimlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Özellikle Bosna'daki şehirler etrafında gelişen yeni hayat şekli ve kültürel yapı edebî ürünleri de etkilemiştir. Bir anonim tür olan sevdalinka, bu etkileşimin-değişimin bir sonucudur.

Balkan coğrafyasında birçok topluluk, dil ve kültürleriyle birbirine çok benzeyen akraba halklardır. Hırvat, Sırp, Boşnak, Makedonlar; Balkan Slavları şeklinde ifade edeceğimiz topluluklardır. Bu toplulukların anonim ürünlerinde ve halk yaratmalarında birbirine geçişin olduğu görülmektedir. Birçok anonim ürünün ortak olduğu bu coğrafyada, “Sevdalinka” diğer toplumlarda görülmeyen, Boşnaklara has bir türdür. Bu sebeple, sevdalinka Boşnak toplumunun ürettiği özgün bir tür olarak kabul edilir. Sevdalinkaların Boşnak kültürüne has olması, türün ayırt edici bir unsur olmasını sağlamaktadır. Sevdalinkaların diğer Balkan topluluklarında görülmemesi göz önünde bulundurulduğunda; bu anonim türün Boşnak millî kültürünün, Boşnak kimliğinin tamamlayıcı bir kültürel unsuru olduğu görülmektedir.

Sevdalinkalar, şekil açısından türkü ve maniye benzemekle birlikte; bu türlerin Boşnak halk kültüründeki izdüşümleri olduğunu ifade etmek güçtür. Bununla birlikte ilk mısralarının maniler gibi tamamlayıcı özellikte olması açısından manilerden etkileşimin olduğu ifade edilebilir. Makamla okunması ve hece ölçüsü ile söylenmesi açısından değerlendirildiğinde sevdalinka ile türkü arasında benzerlikler olduğu görülmektedir.

Sevdalinkalarda, içerik açısından Türk halk kültürünün belirgin tesiri görülmektedir. Sevgili ve sevgilinin güzellik unsurlarında Türk halk kültürün etkisi açıkça gözlenmektedir.

Sevdalinkalarda; sevgilinin dilber olarak tanımlanması, sevgilinin gözleri, dudakları, saçlarının betimlenme tarzı, yapılan teşbih ve istiarelerde Türk halk kültüründeki sevgili-güzel algısının etkisi görülmektedir.

Türk toplum ve devlet sistemine ait unvanlar, devlet adamları; yaklaşık beş asır aynı devletin çatısı altında yaşayan Boşnakların halk kültüründe yer edindiği görülmektedir. Sevdalinkalarda anlatılan kısa hikâyelerin kahramanları çoğunlukla; paşa, vezir ve beylerdir. Sevdalinkalarda Sokullu Mehmet Paşa gibi bazı devlet adamlarının ismi açıkça ifade edilmektedir. Türk devlet sisteminin unvanları, devlet adamlarının sevdalinkalarda sıkça görülmesi ve bu devlet adamlarının sevdalinkalarda kahraman olarak gösterilmesi Boşnak halk kültürü ile Türk kültürünün ortak ve güçlü ilişkisini göstermektedir.

İslam dini, Türk ve Boşnak halk kültürünü belirleyen önemli bir unsurdur. Boşnakların bir kültürel unsur olarak İslamiyet'i Türkler gibi benimsedikleri görülmektedir. Ramazan kültürü, dinî terimlerin ve din adamlarına verilen isimlerin Türkçede kullanıldığı gibi ifade edilmesi, sevdalinkalardaki Türk-Boşnak halk kültürlerinin ortak yönlerinden biridir.

Sevdalinkalarda birçok kelimenin Türkçe olduğu görülmektedir. Kıyafet isimleri, evin bölümleri, sevgilinin organları gibi birçok unsur Türkçe olarak ifade edilmektedir. Türkçe isimlerin yanında, sevdalinkalara Türk halk kültüründe görülen ünlem-hitap ifadelerin de geçtiği görülmektedir. Sevdalinkalarda; “yaşa, aman, hey, vah, ey, of, cici” gibi Türkçe ünlem-hitap ifadelerine sık sık başvurulduğu görülmektedir.

Kaynaklar

- ARTUN, E. (2004). *Türk Halk Edebiyatına Giriş*. III. Baskı, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- ALBAYRAK, K. (2005). *Bogomilizm ve Bosna Kilisesi*. İstanbul: Emre Yayınları.
- ALBAYRAK, N. (2010). *Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü*. II. Baskı, İstanbul: Kapı Yayınları.
- ALPTEKİN, Ali B.(2004). *Erzurumlu Emrah*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- BALKAYA, A. (2008). Kerem ile Aslı Hikâyesinde Kerem'in Sevgili Tasvirleri Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 89-101.
- CASTELLAN, G. (1995). *Balkanların Tarihi*. II. Baskı, İstanbul: Milliyet Yayınları.
- DEVELLİOĞLU, F. (2008). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugât*. 25. Baskı, İstanbul: Aydın Kitabevi.

- EKER, S. (2006). Bosna'da Etno-Linguistik Yapı ve Türk Dili ve Kültürü Üzerine, *Milli Folklor*, 72(18), 71-84.
- GÜZEL, A. (2009). *Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı El Kitabı*. IV. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- GÜZEL, A. (2004). *Kaygusuz Abdal*. II. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- HAFIZ, N. (1989). *Makedonya Türk Halk Edebiyatı Metinleri*. İstanbul: Anadolu Sanat Yayınları.
- HAMZİĆ, M. (2009). "Sevdalinka", *Književni leksikon*. Sarajevo: Dobra knjiga.
- İYİYOL, F. (2010). Boşnak Halk Kültüründe Türk-Tekke Tasavvuf Geleneğinin İzleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KAYA, D. (2010). *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. II. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KAYA, D. (2004). *Anonim Halk Şiiri*. II. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- MAGLAJLIĆ, M. (2006). *Usmena lirika Bošnjaka*. Sarajevo: Preporod.
- MALCOLM, N. (2002). *Bosnia a Short History*. London: Pan Book.
- NURKIĆ, K. (2007). *Bosna-Hersek'te İslamlaşma Süreci*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ŠKALJIĆ, A. (1966). *Turcizmi u Srpsko-Hrvatskom Jeziku*. Sarajevo: Svjetlost.
- ŽERO, M. (1995). *Sevdah Bošnjaka*, Sarajevo: Ljiljan,
- TATCI, M. (2008a). *Yûnus Emre Dîvânı*. İstanbul: H Yayınları.
- TATCI, M. (2008b). *Âşık Yûnus Dîvânı*. İstanbul: H Yayınları.
- TÜRKÇE SÖZLÜK, (2005). 10. baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- YAKICI, A. (2007). *Halk Şiirinde Türkü*. Ankara: Akçağ Yayınları.